

Současné problémy zabezpečení činnosti vojsk

Podplukovník Miroslav Nedvěd

Po vydání řádů se vyskytly u našich štábů a vojsk určité nejasnosti v chápání operačního a bojového zabezpečení. Tyto pojmy byly v naší armádě v celém poválečném období všeobecně užívány, ale v nových řádech jsou zrušeny.

Ve vojenské teorii probíhají změny v důsledku zavádění nových bojových prostředků do výzbroje vojsk. Tyto změny se projeví postupně i v obsahu a úkolech bojového a operačního zabezpečení. S objevením se nového bojového prostředku byl vytvořen nový druh bojového zabezpečení.

Cíl bojového zabezpečení spočíval v tom, že umožnil vojskům v různých situacích současně zahájit organizovaně boj a zabezpečit je před nenadálým napadením nepřítele na zemi i ve vzduchu. Kromě toho bojové zabezpečení umožnilo vojskům vést boj.

V průběhu posledních let se obsah a forma operačního a bojového zabezpečení postupně měnily v závislosti na zavádění nových druhů bojové techniky a na změnách forem operace a boje.

Tak jsme viděli, že z původního obsahu operačního i bojového zabezpečení, které zahrnovalo průzkum, zajištění, protivzdušnou obranu, ochranu proti jaderným zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení, maskování a protiradiotechnickou činnost byly vypuštěny některé prvky.

V důsledku velké manévrovosti vojsk a vytváření značných mezer mezi nimi dochází v průběhu boje k častému

odkrytí boků bojujících vojsk. Proto bylo v uplynulé době zabezpečení styku a boku zrušeno jako samostatný prvek bojového zabezpečení, poněvadž zabezpečení styků a boků je trvalou součástí bojové činnosti.

Rovněž protitanková obrana byla zrušena jako zvláštní prvek bojového zabezpečení, poněvadž nyní tanky tvoří hlavní údernou sílu vojsk a boj s tanky nepřítele je základem veškeré bojové činnosti a nikoli jen pomocným faktorem bojového zabezpečení.

K zásadním změnám v celkovém chápání obsahu operačního a bojového zabezpečení došlo v současné době, kdy nově vydaný Polní řád Čs. lidové armády (divize, pluk) i Bojový řád pozemního vojska uvádějí některé prvky dřívějšího bojového zabezpečení samostatně jako „druhy zabezpečení bojové činnosti“.

Pojem „zabezpečení“ není v podstatě nový. Vždyť již ve Velké vlastenecské válce kladlo sovětské operační umění velký důraz na všestranné zabezpečení operací. Byl to souhrn opatření, který měl zabezpečit splnění plánované operace, zabezpečit ji dostatečným počtem osob, bojové techniky, zálohami apod. Sem byl zahrnut široký okruh otázek, který měl vytvořit potřebnou převahu sil a prostředků na směru hlavního úderu, všestranně připravit vojska, štáby a bojiště, politickou přípravu vojsk apod.

V současné době roste požadavek na všestranné zabezpečení bojové činnosti. Proto i v současných podmínkách je

jednou z hlavních povinností velitelů a štábů dovedně organizovat zabezpečení bojové činnosti. Podle stávajících operačních zásad (viz. č.j. 0010800/19-1964 GŠ/OS) hlavními druhy zabezpečení bojové činnosti jsou: průzkum, ochrana vojsk a týlových objektů proti zbraním hromadného ničení, ženižní zabezpečení, operační maskování, boj s radioelektronickými prostředky a dále hydrometeorologické, topogeodetické a týlové zabezpečení. Všechny druhy zabezpečení se připravují před každou bojovou činností a uskutečňují se jak před zahájením, tak v jejím průběhu. Mimo těchto hlavních druhů jsou speciální druhy zabezpečení, které se vztahují pouze na některé druhy vojsk.

Při organizaci útočných operací musí zabezpečení vytvořit příznivé podmínky pro vojska k překvapivému a účinnému použití jaderných zbraní, k rychlému útoku ihned po jaderných úderech, k udržení bojové pohotovosti a bojeschopnosti vojsk a musí ztížit nepříteli použití sil a prostředků, především hromadného ničení.

Polní řád Československé lidové armády (divize, pluk) nikde nehovoří souhrnně o zabezpečení v tomto smyslu, ale uvádí pouze v povinnostech štábu divize (pluku) úkol „organizovat všestranné zabezpečení bojové činnosti, zejména ochranu vojsk proti zbraním hromadného ničení“ (článek 49). Jsou zde vyjmenovány pouze jednotlivé druhy zabezpečení bojové činnosti vojsk: průzkum a ochrana vojsk proti zbraním hromadného ničení.

Protivzdušná obrana je podle řádu „jedním z druhů bojové činnosti vojsk. Organizují ji všichni velitelé za každé situace a jejím cílem je způsobit vzdušnému nepříteli rozhodnou porážku, spolehlivě bránit vlastní vojska a tím vytvořit příznivé podmínky pro dosažení úspěchu v boji“ (článek 127, Vševojsk-1-1).

Protivzdušná obrana byla tudíž vypuštěna z bojového zabezpečení obdobně jako protitanková obrana, poněvadž letectvo je jedním z prostředků, který podstatně ovlivňuje průběh vlastní bojové činnosti a nelze boj s prostředky vzdušného napadení nepřítele klást na úroveň bojového zabezpečení.

Z toho tudíž vyplývá, že boj s letectvem a bezpilotními prostředky vzdušného napadení je nyní jedním z hlavních úkolů vojsk, který musí být veden všemi vojsky a všemi prostředky přísně centralizovaně, a který zahrnuje ve svém komplexu řadu dalších způsobů bojové činnosti i různých bojových prostředků, které dříve byly součástí bojového zabezpečení. Je to např. průzkum, maskování, ochrana proti radiotechnickému rušení, radiotechnický průzkum apod. Obdobně i boj s tanky a výsadky zahrnuje v současné době všechny druhy bojového zabezpečení, jako je průzkum, maskování, zajištění, protiradiotechnická činnost apod.

Rovněž se neuvažuje o protivýsadkové obraně jako o zvláštním prvku operačního nebo bojového zabezpečení. Boj s nepřátelským výsadkem chápeme jako normální bojovou činnost proti nepříteli, který pronikl do hloubky naší obrany, nebo zůstal v průběhu útočné operace v obklíčení.

V praxi je však protivýsadková obrana značně opomíjena. Uvážíme-li, že ve všech armádách se počítá se širokým použitím výsadků různého určení vidíme, že boj s nepřátelskými výsadky nemůžeme podceňovat a že jej musíme trvale organizovat.

Protivýsadkovou obranu nelze chápat v dřívějším smyslu jen tak, že určíme některý útvar nebo jednotku do protivýsadkové zálohy, poněvadž tento způsob nebezpečí účinný boj s výsadky nepřítele, které mohou být vysazeny prakticky v kterémkoliv prostoru bojové činnosti.

Soudobé názory kapitalistických vojenských teoretiků na používání výsadkových vojsk nás musí přimět k hlubšímu promýšlení organizace protivýsadkové obrany v celém komplexu, poněvadž, např. armáda USA předpokládá promě používání „klasických výsadků“ i nové způsoby použití celých svazků k úderům ze vzduchu.

Tak podle zpráv ze západního tisku byla zkušebně vytvořena 11. úderná výsadková divize, organizovaná do taktických uskupení, praporů a rot, vybavená vrtulníky a letouny, které jsou vyzbrojeny raketami, protitankovými řízenými střelami, rychlopalnými kanóny a napalmovými pumami. Předpokládá se, že tato divize může vést bojovou činnost ve vysokém tempu, má velké bojové možnosti, velkou mobilitu, schopnost rychle překonávat přírodní překážky pomocí vrtulníků, rychle přehrazovat nebezpečné směry pravděpodobného útoku protivníka, podle potřeby rychle ničit mosty, komunikace, pokládat minová pole apod. V obraně tato divize se nemusí rozmísťovat na všech úsecích možných útoků protivníka, protože má schopnost rychle přeskupit své síly a soustředit je na pravděpodobný směr útoku.

Tento nový typ divize má i své slabé stránky, jako je značně komplikované zásobování pohonnými hmotami, ztížené rozmísťování vrtulníků, skladů PHM a munice apod. Divize není schopna vést dlouhodobou bojovou činnost jako nynější svazky. Kromě toho vyžaduje její použití spolehlivou protivzdušnou obranu a těsnou součinnost s protiletadlovými prostředky ostatních pozemních vojsk a s letectvem, poněvadž v podstatě je tato divize bez spolehlivého zabezpečení velmi zranitelná.

Divize se účastnila cvičení Sky soldier I za účasti 4 000 osob a 175 letounů a vrtulníků, kde byly potvrzeny

v praxi určité teoretické předpoklady jejího použití.

Dosavadní poznatky ukazují, že musíme přehodnotit dosavadní pojetí protivýsadkové obrany. Nelze vytvářet v budoucnu jednotlivé protivýsadkové zálohy např. v síle útvaru nebo svazku, který má za úkol bojovat s nepřátelskými výsadbami v prostoru 100×50 kilometrů, což je minimální pásmo činnosti armády v útočné operaci (od zadní týlové hranice prvosledových svazků). V tomto prostoru by byl možný zásah proti nepřátelským výsadbám přibližně za 2–4 hodiny po jejich vysazení, což nezabezpečuje jejich rychlé zničení.

Bude proto vhodné určovat všem útvarům a svazkům v pásmu jejich činnosti teritoriální odpovědnost za ničení nepřátelských výsadků po jejich zadní týlovou hranici a kromě toho vytvářet u armády 2–3 protivýsadkové zálohy, vybavené vrtulníky, které budou schopny podle potřeby rychle zasáhnout proti nepřátelským výsadbám. Kromě toho mohou plnit úkoly pohyblivé zálohy s úkolem zasáhnout v případě potřeby proti útočícím silám nepřítele na ohroženém úseku v součinnosti s pohyblivým odřadem zatarasovacím (vybaveným vrtulníky). Tyto zálohy mohou být zasazovány i do prostorů jaderných úderů nepřítele k nahrazení vyřazených jednotek v ZUO apod.

Tento charakter bojové činnosti je nutno ovšem chápat jako normální bojovou činnost a nikoliv zabezpečení bojové činnosti.

V souvislostech s otázkou boje proti nepřátelským výsadbám chci ukázat i na málo reálné určování úkolů našim vojskům při různých cvičeních. Stává se, že například neúplnému tankovému svazku, který má poměrně značné ztráty, je stanoven úkol během 10–12 hodin (nebo během noci) zničit nepřá-

telskou výsadkovou divizi po jejím vysazení. Pokud byly při různých cvičeních procvičovány otázky ničení nepřátelských výsadek, zejména tankovými útvary, ukázalo se, že tento úkol není nijak snadný. Vždyť tankové jednotky bez dostatečného počtu motorizované pěchoty mohou jen ztěžovat s nepřátelskými výsadek, které jsou vybaveny značným počtem ručních protitankových zbraní, zvláště v členitém a zalesněném terénu. Proto je podle mého názoru velmi problematické vyžadovat zejména od tankových útvarů a svazků ničení nepřátelských výsadek (i když je tento způsob běžnou praxí při našich cvičeních).

Po zavedení jaderných zbraní do výzbroje vojsk a v důsledku širokého rozvoje bakteriologických zbraní zpočátku byla organizována zvlášť protijaderná, protichemická a protibakteriologická ochrana, která byla později sloučena jako komplexní ochrana proti zbraním hromadného ničení. Toto opatření je správné, poněvadž si je vyžádala praxe. Nelze přece od sebe oddělovat jednotlivé způsoby ochrany, poněvadž zahrnují řadu opatření, jako průzkum, varování vojsk, ochranu osob a bojové techniky, budování úkrytů, likvidaci následků nepřátelského napadení apod.

Tento druh ochrany již řadu let byl počítán jako trvalý činitel operačního a bojového zabezpečení, který podstatně ovlivňuje bojeschopnost vojsk.

Dosud jsme se však především zabývali ochranou proti jaderným zbraním a podceňovali jsme účinky chemických a bakteriologických zbraní. Podle názorů amerických odborníků je kladen zvýšený důraz na používání chemických otravných látek, jejichž nové typy jsou velmi účinné a vyrovnávají se svým účinkem na živé síle zcela jaderným zbraním. Ukazuje se proto, že i v budoucnu bude ochrana vojsk před účinky

zbraní hromadného ničení jedním z rozhodujících činitelů ve všech druhích bojové činnosti. Podle nových řádů ji musíme chápat jako trvalou součást bojové činnosti vojsk a nikoliv jako prvek bojového zabezpečení. Jejím cílem je zabránit zasažení jadernými chemickými a biologickými zbraněmi nebo aspoň maximálně oslabit jejich účinek, zachovat bojeschopnost vojsk a tak zabezpečit úspěšné splnění úkolů uložených vojskům (čl. 106 Vševojsk -1-1).

V soudobých podmínkách nelze chápat celý komplex ochrany proti zbraním hromadného ničení jen pasívně — což potvrzuje dosavadní výčet hlavních opatření v ochraně proti zbraním hromadného ničení podle stávajících předpisů. Musíme totiž tuto obranu vidět především jako aktivní boj se zbraněmi hromadného ničení nepřítele, poněvadž tím si vytváříme podmínky pro plnění hlavních cílů operace a boje při současném snížení vlastních ztrát živé síly a bojové techniky. Hlavními činiteli, které při aktivním boji se zbraněmi hromadného ničení nepřítele umožní plnit stanovené cíle, je především vysoké tempo útoku, úspěšný průzkum jeho zbraní a jejich rychlé ničení, manévr vlastních jednotek a jejich trvalé a dokonalé maskování zneumožňující ničit vlastní vojska.

Ukazuje se tudíž, že jak boj se zbraněmi hromadného ničení nepřítele, tak i ochrana proti těmto prostředkům je nedílnou součástí bojové činnosti, což by se mělo v praxi projevit v celé činnosti velitelů a štábů i v rozsahu zpracovávané dokumentace. Nebude proto nutné zpracovávat ani zvláštní plán ochrany proti zbraním hromadného ničení, ani plán boje se zbraněmi hromadného ničení nepřítele, který se musí stát trvalou součástí a prakticky základem veškeré bojové činnosti vojsk a tudíž i základem rozhodnutí velitele.

Způsob konkrétní formy organizace ochrany proti zbraním hromadného ničení je předmětem časté diskuse. Zvláště se rozebírá otázka vhodného vytváření záchranných a uvolňovacích odřadů. Řeší se problém, zda určovat konkrétní jednotku do ZUO až po napadení nepřítelem nebo na začátku boje. Domnívám se, že toto je v podstatě akademická debata, poněvadž v praxi nelze trvale před zahájením boje určit konkrétní jednotku do ZUO. Jednotky se v průběhu boje střídají v jednotlivých sledech a nemůžeme požadovat, aby se jednotka bojující v prvním sledu v přímém dotyku s nepřítelem stala základem pro ZUO v případě nepřátelského napadení jadernými zbraněmi. Je nutno proto konkrétně určovat jednotky podle potřeby a podle situace a vybavit je především vrtulníky, aby bylo možné je rychle zasadit do prostoru jaderného napadení.

Rozebereme-li další prvky dřívějšího operačního nebo bojového zabezpečení, uvidíme, že některé z nich mají velký význam i v soudobých podmínkách.

Vojskový průzkum se vede jako nepřetržitá součást činnosti vojsk i mimo ni různými technickými prostředky, jakož i bojovou činností vojsk i speciálních jednotek. Nový Polní řád Čs. lidové armády stanoví, že je nejdůležitějším druhem zabezpečení bojové činnosti a v operačním měřítku je rovněž začleněn do souhrnu opatření zabezpečení bojové činnosti.

Zajištění se stalo nedílnou součástí nejen bojové činnosti, ale veškeré činnosti vojsk vůbec, poněvadž všechny druhy vojsk musí být schopny trvale organizovat zajištění a současně kdykoli přejít k bojové činnosti.

Strážní zajištění se podle článku 541 Vševojsk-1-1 organizuje při rozmístění vojsk mimo boj, což je v podstatě

bez podstatné změny proti dřívějším zásadám.

Maskování ztratilo svůj dřívější charakter pouhého zastírání nebo klamání nepřítele s použitím různých masek, utajování určitých skutečností a pod. V současné době zahrnuje celý komplex opatření, který s využitím všech moderních technických prostředků má umožnit dosáhnout překvapení, utajit rozmístění a činnost vlastních vojsk před nepřátelským průzkumem, tím nepřítele oklamat a ztížit mu použití jaderných zbraní a jiných ničivých prostředků. Celá tato činnost vyžaduje všestranná opatření, zahrnující přesuny, budování různých objektů, zemní práce i bojovou činnost vojsk.

V operačním měřítku je proto operační maskování začleněné do zabezpečování bojové činnosti, zatímco na taktickém stupni není zvláště uváděno, poněvadž musí být trvalou součástí bojové činnosti vojsk.

Velký význam má v současné době **protiradiotechnická činnost**, která musí znemožnit nebo ztížit nepříteli velení v nepřetržitě velení vojskům rádiem, navádění raketových a bezpilotních prostředků i taktického letectva. Cílem těchto opatření není zničit nepřítele, ale vytvořit výhodné podmínky pro vlastní činnost, velení vojskům a použití vlastních bojových prostředků a naopak nepříteli v této činnosti zabránit.

Důležitým faktorem je i **ženijní zabezpečení**, jehož význam vzrůstá v současných podmínkách zvýšené manévrovosti vojsk, který ovlivnila vysoká motorizace vojsk. Cílem bojové činnosti je udržet vysoké tempo, které je možné jen s využitím všech stávajících komunikací. Nepřítel se proto zvláště zaměřil na vytváření různých zátarasů na komunikacích, aby snížil tempo útoku našich vojsk.